

Παναγιώτης Μαυροειδής

Μεγάλη κατακραυγή υπήρξε για την αναφορά του ΓΓ της ΚΕ του ΚΚΕ για το φαινόμενο της προσφυγής φοιτητριών σε **sugar daddies**, ώστε να καλύψουν δίδακτρα για ιδιωτικά πανεπιστήμια. Θα μπορούσαν να βρεθούν καλύτερα επιχειρήματα από το ΚΚΕ, λιγότερο ίσως «πιασάρικα» και με όρους marketing, στα οποία μονίμως καταφεύγει το τελευταίο διάστημα. Η συγκεκριμένη αναφορά ήταν τουλάχιστον ατυχής, με σεξιστική υφή και (αθέλητα) αρκετά υποτιμητική ειδικά για τις γυναίκες, παρά τη διευκρίνηση που δόθηκε ότι αφορούσε τους εκμεταλλευτές τους και όχι τις ίδιες.

Αλήθεια όμως, αυτό ενόχλησε ή μήπως η **καταγγελία της πορνείας**; Σαφώς το δεύτερο, άλλωστε αυτό καταδεικνύει η **συγκάλυψη ακόμη και της παιδικής πορνείας και των παιδοβιαστών**.

Λίγες μέρες μετά, συγκλονίστηκαν οι πάντες, με την εξωφρενική εισαγγελική πρότασης αθώωσης του παιδοβιαστή Μίχου στην υπόθεση της 12χρονης στον Κολωνό. Αποδεικνύεται λοιπόν ότι το **θέμα της εξώθησης στην πορνεία είναι σοβαρότατο** και έχει σημασία η στάση απέναντί του,

Με την ευκαιρία αυτή άνοιξε συζήτηση περί του **ποιος είναι προοδευτικός και με ποιο κριτήριο**.

Η **ΝΔ** (των Ν. Γεωργιάδη, Λιγνάδη και Μίχου), εισηγήτρια του νόμου για τα ιδιωτικά πανεπιστήμια, ξεσπάθωσε πρώτη, καταγγέλλοντας την δήλωση Κουτσούμπα.

Την ίδια στιγμή, με αφορμή το ίδιο θέμα, διαβάζουμε σε ιστότοπο:

«Ο Μητσοτάκης δεν είναι Όρμπαν κι η ΝΔ δεν είναι ακροδεξιά (...). Άλλωστε ψήφισαν προοδευτικό νόμο για τα ομόφυλα ζευγάρια που έφερε de facto απέναντί τους το δεξιό τους κοινό (...) ενώ δεν είχαν από κομματικό συμφέρον, μάλλον το αντίθετο». Στη συνέχεια του κειμένου υποστηρίζεται η άποψη, ότι, αντιθέτως είναι συντηρητική η άποψη της αριστεράς που θεωρεί την πορνεία «πάντοτε κατακριτέα, με οποιοδήποτε όρο, ως εκμετάλλευση ανθρώπου από τον άνθρωπο» και όχι σεξεργασία (μια μορφή εργασίας όπως άλλες) σύμφωνα με την προσέγγιση του φιλελεύθερου φεμινισμού.

Αυτός δε ο **κοινωνικός συντηρητισμός**, θεωρείται ότι βασίζεται σε βαθύτερο **φιλοσοφικό συντηρητισμό**, ο οποίος αρνείται το «**δικαίωμα αυτοδιάθεσης του σώματος**» και υποτιμά την «ελεύθερη βούληση».

Υπέρ της άποψης αυτής συνηγορούν ποικίλα ρεύματα αστικού και αριστερού φιλελευθερισμού, προτάσσοντας (στη δεύτερη περίπτωση) τα «δικαιώματα σεξεργατριών/ών» αντί της «δαιμονοποίησης της πορνείας». Με τη διευκρίνηση πάντα ότι εξαιρούνται αυτής της θεώρησης οι «περιπτώσεις διακίνησης/ εμπορίας ανθρώπων (trafficking), τοξικοεξάρτησης ή εμπλοκής ανηλίκων, όπου αντικειμενικά δεν υπάρχει ελεύθερη βούληση». Το επιμύθιο της προσέγγισης είναι εύλογο: η πορνεία δεν μπορεί να καταργηθεί, ακριβώς διότι καλύπτει μια ανάγκη (σε όλη την ανθρώπινη ιστορία), άρα διαμορφώνεται η αντίστοιχη αγορά. «Αν εξέλιπε εντελώς η ζήτηση, τότε ναι, θα καταργούνταν, όμως αυτό δεν είναι στη σφαίρα του δυνατού, επειδή οι άνθρωποι έχουν ορμές που δεν ικανοποιούνται» (από το ίδιο άρθρο). Με βάση αυτή την προσέγγιση, κάθε άποψη εναντίον της πορνείας, θεωρείται ότι «αγνοεί την ικανότητα των γυναικών (και αντρών) να λαμβάνουν αποφάσεις για το σώμα τους και τη ζωή τους».

Η οδυνηρή πραγματικότητα της πορνείας

Η πραγματική ζωή παρουσιάζει μια εντελώς διαφορετική, δυσάρεστη αλήθεια.

Στις δυτικές χώρες όπου υπάρχουν περισσότερα διαθέσιμα στοιχεία ερευνών, έως και το 70% όσων εμπλέκονται στα κυκλώματα ή νόμιμα δίκτυα πορνείας, είναι **μετανάστες/ιες** σύμφωνα με έγγραφο από το Παγκόσμιο Δίκτυο Προγραμμάτων Σεξουαλικής Εργασίας.

Το 2018, σύμφωνα με την Παγκόσμια Έκθεση του ΟΗΕ για την εμπορία ανθρώπων, το 70% των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων ήταν γυναίκες και το 83% από αυτά διακινήθηκαν για σεξουαλική εκμετάλλευση.

Σε αντίθεση με ό,τι λένε ορισμένοι υποστηρικτές της νομιμοποίησης της πορνείας, το φαινόμενο αυτό αφορά και χώρες όπως η Γερμανία και η Ολλανδία, όπου η πορνεία έχει μπει σε «νόμιμη τάξη». Σε αυτές τις δύο χώρες, υπολογίζεται ότι το 75-80% των ατόμων σε οίκους ανοχής έχουν πέσει θύματα εμπορίας.

Τόσο στην Ευρώπη όσο και σε ολόκληρο τον κόσμο, οι γυναίκες θύματα εμπορίας ανθρώπων ζουν μια πραγματική κόλαση. Συχνά τα διαβατήριά τους κατάσχονται από διακινητές. Απειλούνται συνεχώς και συχνά ξυλοκοπούνται ή βιάζονται. Ζουν σε μια κατάσταση που σε καμία περίπτωση δεν συγκρίνεται με τη μισθωτή εργασία, αλλά με τη σκλαβιά.

Η **παιδική πορνεία**, με «πελάτες» γυναίκες και άντρες, ετεροφυλόφιλους και ομοφυλόφιλους, επίσης ανθεί. Μια βόλτα στο δικό μας Πεδίο του Άρεως αρκεί για να το διαπιστώσει κάποιος.

Το 2014, μια έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου υπογράμμιζε ότι «το 80 έως 95% των ιερόδουλων έχουν υποστεί κάποια μορφή βίας πριν εισέλθουν στην πορνεία», ότι «το 62% από αυτές δηλώνουν ότι έχουν βιαστεί» και ότι «το 68% πάσχει από διαταραχή μετατραυματικού στρες – ποσοστό παρόμοιο με αυτό των θυμάτων βασανιστηρίων».

Εκμετάλλευση με «ελεύθερη βούληση»;

Δυστυχώς σε ένα περιβάλλον υποχώρησης θεμελιακών προσεγγίσεων της μαρξιστικής αριστεράς και συνακόλουθης έκπτωσης της ταξικής θεώρησης των κοινωνικών προβλημάτων, είμαστε υποχρεωμένοι να πιάσουμε πολλά πράγματα από την αρχή.

Η **εργασιακή και ευρύτερη εκμετάλλευση** σε όλα τα ταξικά εκμεταλλευτικά συστήματα, αλλά ειδικά στον καπιταλισμό, δεν είναι απαραίτητα συνώνυμη της ανοιχτής βίας και επιβολής, ούτε καν απαραίτητα του δόλου. Ούτε ακόμη σχετίζεται μόνο με το γεγονός ότι το παραγόμενο προϊόν από τη μισθωτή εργασία έχει πολλαπλάσια αξία από αυτή της συντήρησης και αναπαραγωγής της εργατικής τάξης. Η **βαθύτερη ουσία** της εκμετάλλευσης συνίσταται στο γεγονός ότι οι εργάτες/ιες ανταλλάσσουν εργατική δύναμη (ένα μέρος του “είναι” τους) με ένα μισθό (ακόμη και αν είναι ικανοποιητικός), παράγοντας ένα προϊόν, που στέκει απέναντί τους, αποξενωμένοι από αυτό, που καρπώνονται οι

καπιταλιστές. **Δεν είναι «ελεύθεροι», αλλά αναγκάζονται να το κάνουν.** Η σχέση αυτή, μόνο στα μυαλά των απολογητών του καπιταλισμού είναι προϊόν «ελεύθερης σύμβασης». Μεταξύ ανθρώπων που δεν είναι ίσοι, που άλλοι κατέχουν μέσα παραγωγής και άλλοι δεν έχουν ούτε καν στοιχειώδη μέσα επιβίωσης, δεν υπάρχει κανενός είδους ισότιμη, ελεύθερη σχέση. Αντίθετα, κάθε φορά που πραγματώνεται αυτή η σχέση, έχει τη μορφή μιας κοινωνικής μηχανικής όπου από τη μια «αφαιρεί» διαρκώς σωματικό, διανοητικό και ψυχικό “είναι” από τους πρώτους και το σωρεύει ως μορφή ιδιωτικού πλούτου στους δεύτερους, που επιστρέφει με μεγαλύτερη δύναμη για αναπαραγωγή της σχέσης εκμετάλλευσης με δυσμενέστερους όρους.

Αν αυτό είναι το αφετηριακό πλαίσιο για την εκμετάλλευση της μισθωτής εργασίας ως δομικού χαρακτηριστικού στον καπιταλισμό γενικά, **στην πράξη τα πράγματα είναι πολύ χειρότερα.** Αυτό το αναγνωρίζει πολλές φορές και η ίδια η αστική δικαστική εξουσία. Έτσι σε πλείστες δίκες για εργατικές απολύσεις ή άλλες παραβιάσεις της εργατικής νομοθεσίας, όπου οι εργοδότες παρουσιάζουν προς απόδειξη της «ελεύθερης σύμβασης» γραπτές δηλώσεις εργαζομένων ότι τις «αποδέχονται οικειοθελώς και αβίαστα», οι δικαστές κρίνουν ότι οι εργαζόμενοι «ως το αδύνατο μέρος της σύμβασης, στην πράξη εξαναγκάζονται να υπογράψουν» και καταδικάζουν τους εργοδότες. Στο ίδιο πλαίσιο το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για την περίπτωση της εργασίας εργατών γης στη Μανωλάδα (2017), έκρινε πως «παρότι δεν ήταν τυπικά φυλακισμένοι αλλά ελεύθεροι, στην πράξη τύχαιναν άγριας εκμετάλλευσης».

Αν έτσι έχουν τα πράγματα γενικά, στην εργασιακή και κοινωνική ζωή στο σύγχρονο καπιταλισμό, **για τις γυναίκες ισχύουν δύο φορές περισσότερο, για τις μετανάστριες δέκα φορές περισσότερο,** για όλους τους στιγματισμένους από την macho κοινωνία ως «μη κανονικούς» και «παρεκκλίνοντας» ανθρώπους (ΛΟΑΤΚΙΑ κλπ), **εκατό φορές περισσότερο.** Τέλος, δεν υπάρχει λογικός άνθρωπος που δεν κατανοεί ότι **για όλους/ες όσους σέρνονται στα κυκλώματα παράνομης ή «νόμιμης» πορνείας, όλα αυτά συμβαίνουν χίλιες φορές παραπάνω.** Το σλόγκαν περί δήθεν «ελεύθερης αυτοδιάθεσης του σώματος» εκφέρεται στην ουσία από τους διακινητές. Είναι η γλώσσα των εκμεταλλευτών της ανθρώπινης ένδειας και ανάγκης. Αποτελεί άλλωστε το κλασικό νομικό επιχείρημα των δικηγόρων υπεράσπισης των θυτών (ή και τμήματος της κοινωνίας) σε περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης εντός των σχέσεων ή γάμων («ελεύθερη ήταν, μπορούσε να φύγει»).

Το αν υπάρχουν γυναίκες ή άντρες που έχουν ως «επιλογή» την πορνεία, αβίαστη από οποιαδήποτε οικονομική ή άλλη ανάγκη, είναι άλλης τάξης ζήτημα, αν και σε αυτή την

περίπτωση δύσκολα θα μιλούσε κανείς για σεξεργάτες/ιες. Είναι προσωπική τους υπόθεση, που δικαιούνται να την δημοσιοποιούν και να την υποστηρίζουν, αλλά καθόλου δεν αφορά την ανάγκη για **συνολική αντιπαράθεση με την εμπορευματοποίηση των ανθρωπίνων σωμάτων και της σεξουαλικότητας**, ούτε μπορούν να χρησιμοποιούνται ως «φύλλο συκής». Πολύ περισσότερο αν μιλάμε και για την ακριβοπληρωμένη **πορνεία πολυτελείας** VIP προσώπων που επίσης ανθεί.

Οι νομικές παρεμβάσεις στο σημερινό πλαίσιο γενικής εμπορευματοποίησης των πάντων, είτε προς την κατεύθυνση του περιορισμού της πορνείας (μαζί με μέτρα προστασίας των εκδιδόμενων ατόμων) είτε της διεύρυνσης των νόμιμων ορίων της (με το επιχείρημα της ορατότητας), αδυνατούν από μόνες τους να αντιμετωπίσουν τη ρίζα του προβλήματος.

Ας σκεφτούμε: εάν σε όλες τις γυναίκες και γενικά τα άτομα που εμπλέκονται σε αυτά τα κυκλώματα, προσφερόταν χαρτιά νομιμοποίησης (για πρόσφυγες κλπ), οικονομική υποστήριξη, πρόσβαση σε στέγαση, θεραπεία ψυχικής υγείας, επαγγελματική κατάρτιση και αν πολιτογραφούνταν πλήρως όλα τα θύματα παράνομης διακίνησης, πόσες/οι θα επέλεγαν να συνεχίσουν; Όπως πολλά άλλα κοινωνικά δεινά, η πορνεία αναπτύσσεται από τη φτώχεια, την ανεργία και την προσφυγιά, που αναγκάζει τους ανθρώπους να πουλήσουν το σώμα τους και την αξιοπρέπειά τους για να επιβιώσουν ή να εγκαταλείψουν τη χώρα τους υπό απαίσιες συνθήκες, με κίνδυνο να πέσουν σε δίκτυα εκμετάλλευσης. Αυτή η εκμετάλλευση επιδεινώνεται από την ανισότητα των φύλων σε βάρος των γυναικών και τους ιμπεριαλιστικούς πολέμους.

Ωστόσο, το **υπόβαθρο** για την πορνεία (όπως και για τη ζητιανιά ή τις μικροκλοπές ακόμη και από ανήλικα παιδιά και γενικά τη χαμηλής κλίμακας εγκληματικότητα στα αστικά κέντρα), το συγκροτούν **υλικοί, οικονομικοί όροι**, μόνο σε «τελευταία ανάλυση». Υπάρχει ταυτόχρονα συγκεκριμένη **«κουλτούρα»** που αναπαράγει, νομιμοποιεί και διευρύνει την εκπόρνευση.

Η αγοραπωλησία της ερωτικής επιθυμίας

Η κυριαρχία του ανταγωνισμού της αγοράς πάνω στις προσωπικές σχέσεις δημιουργεί μια κατάσταση όπου **οι ανθρώπινες επιθυμίες μετατρέπονται σε εμπορεύματα** που μπορούν να πουληθούν με κέρδος και αυτό προβάλλεται ή φαίνεται σχεδόν «φυσικό». Στην αναζήτηση νέων αγορών κερδοφόρας εκμετάλλευσης, ο καπιταλισμός διερευνά όλο και πιο βαθιά όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής και τις μεταμορφώνει. Έτσι, **τα χρήματα μπορούν να αγοράσουν οτιδήποτε**, συμπεριλαμβανομένης της προσομοίωσης όχι μόνο

του σεξ αλλά και του έρωτα και της αγάπης. Όλες οι ανθρώπινες επιθυμίες και οι ικανότητές μας συστέλλονται σε μια εστίαση στην κατανάλωση ή αυτό που ο Μαρξ αποκάλεσε την αίσθηση «του να έχουμε»:

«Η ιδιωτική ιδιοκτησία μας έχει κάνει τόσο ανόητους και μονόπλευρους που ένα αντικείμενο είναι δικό μας μόνο όταν το έχουμε, όταν υπάρχει για εμάς ως κεφάλαιο ή όταν κατέχουμε άμεσα, τρώμε, πίνουμε, φοράμε, κατοικούμε κ.λπ., με λίγα λόγια, όταν το χρησιμοποιούμε».

Το σεξ και η ερωτική επιθυμία ωστόσο, δεν είναι «οτιδήποτε». Η πορνεία δεν είναι «μια δουλειά όπως οποιαδήποτε άλλη». Μακριά από επιπόλαιες απόψεις, που κάνουν λόγο για «υπερεκτίμηση του σεξ» η οποία δήθεν προδίδει «συντηρητισμό», **η σεξουαλικότητα αποτελεί μια από τις τελευταίες προσωπικές πτυχές του εαυτού μας**. Το σεξ είναι ένα μέρος της ανθρώπινης φύσης, μια εμπειρία που είναι από τα **κεντρικά μέρη της ταυτότητας ενός ατόμου**. Για αυτό και είναι **εξόχως προβληματική και βάνανυση κάθε διάκριση ή χλευασμός (έστω και λεκτικός) με βάση τις οποιεσδήποτε σεξουαλικές προτιμήσεις οποιουδήποτε ανθρώπου**.

Η ανοιχτή αντιμετώπιση του σεξ ως εμπορεύματος που πωλείται στην αγορά δεν είναι απλώς μια άλλη πτυχή αυτής της διαδικασίας. Η εμπορευματοποίηση του σεξ υποβαθμίζει την αξία του **δώρου** της σεξουαλικότητας, διαστρέφει το δικαίωμα της ερωτικής απόλαυσης κάθε ανθρώπου, καταστρέφει το είδος της αμοιβαιότητας που απαιτείται για την πραγματοποίηση της ανθρώπινης σεξουαλικότητας ως κοινό αγαθό και την αμοιβαία αναγνώριση των αναγκών κάθε συντρόφου.

Η πώληση της σεξουαλικότητας σε «πελάτες» μεταμορφώνει το σώμα σε αντικείμενο, πράγμα που μπορεί να χρησιμοποιήσει κάποιος άλλος. Το εμπορικό σεξ υποβαθμίζει τις γυναίκες όσο και τους άνδρες, ενώ ενισχύει τις πιο καθυστερημένες προκαταλήψεις κατά των γυναικών («όλες είναι πουτάνες»).

Είναι γενικότερη και όχι απλή διαδικασία: Όλες οι επιθυμίες (και η ερωτική) μετατρέπονται σε εμπορεύματα. Αυτά μπορούν να **αγοραστούν** αν έχεις χρήματα ή να **πωληθούν** (αν έχεις ανάγκη για χρήματα). Η μαγεία της ερωτικής «κατάκτησης» καταργείται, μαζί και η ικανότητα για αυτήν, εξ ου και η κυριαρχία των πλατφορμών για σεξ ή σχέσεις ή και γάμο!

Επειδή όλη αυτή η μετάλλαξη κάθε άλλο παρά είναι «φυσική», δεν εξελίσσεται ομαλά: Για τη

δημιουργία μαζικής **ζήτησης/πελατών** (κυρίως αντρών, αλλά όχι μόνο), αρκεί η όλη κουλτούρα ατομικής κατανάλωσης, αλλά για τη διαμόρφωση της **προσφοράς** (κυρίως γυναικών, αλλά όχι μόνο), απαιτείται άμεση ή έμμεση **βία**. Αυτός ο ιδιότυπος καταμερισμός στη διαδικασία αγοραιοποίησης απογειώνει τις έμφυλες διαφορές σε βάρος των γυναικών ή των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων, την ίδια ώρα που ενδύεται με φιλελεύθερες λέξεις περί «αυτοδιάθεσης του σώματος» και ... «απελευθέρωσης των γυναικών».

Τα παραπάνω δεν αφορούν μόνο την πορνεία, αλλά γενικά τη **βιομηχανία του σεξ** που διακλαδώνεται σε πολυάριθμα τηλεοπτικά προγράμματα, sexshows «διασκέδασης». Στις ΗΠΑ η αυξητική στήθους αυξήθηκε κατά 700 τοις εκατό μεταξύ 1992 και 2004. Για να μη μιλήσουμε για τη θραύση που κάνουν «σκευάσματα» για την αύξηση του πέους. Γυναίκες και άντρες αποξενώνονται από το σώμα τους σε τέτοιο βαθμό που πληρώνουν ακόμη και για να τους κοπεί και να ραφτεί, ώστε να είναι επιθυμητό σε άλλους.

Ο Μαρξ σημείωνε: «Η πορνεία είναι μόνο μια **ιδιαίτερη** έκφραση της **καθολικής** εκπόρνευσης του **εργάτη**».

Όμως αυτή η «ιδιαίτερη έκφραση» έχει μια θεμελιακή διαφορά. Ενώ ο εργάτης πουλάει την εργατική του δύναμη, δηλαδή την ικανότητά του για εργασία, στην πορνεία αυτό που πουλιέται και αγοράζεται είναι το ίδιο το σώμα, στην ερωτική και σεξουαλική του έκφραση. Ο ίδιος ο βαθύτερος πυρήνας της ανθρώπινης ζωής, το ουσιώδες «είναι» του ανθρώπου. Αυτό που αγοράζεται και πουλιέται είναι ο ίδιος ο άνθρωπος. Πρόκειται για άθλια μορφή βάρβαρης και καθολικής σκλαβιάς, μια αναίρεση του ίδιου του εαυτού, που περιλαμβάνει όλο και πιο αδιάκριτα γυναίκες και άντρες, ετεροφυλόφιλους και ομοφυλόφιλους και όλο και συχνότερα και με πλήρη συγκάλυψη τα **παιδιά**. Φουντώνει δε πάντα στο περιθώριο των πολεμικών συγκρούσεων και των προσφυγικών ρευμάτων.

Η προσπάθεια κυρίως αστικών μεταμοντέρνων ρευμάτων για το **χωρισμό του «σώματος» από το συνολικό ανθρώπινο «είναι»**, αποτελεί την (δήθεν προοδευτική) αιτιολόγηση για την «ακομπλεξάριστη» εισαγωγή του «σώματος» και τελικά του «καθολικού είναι» στην «αγορά του σεξ». Το σώμα, από «χώρος» και «κατοικία» της ανθρώπινης υπόστασης, «απελευθερωμένο» πλέον, μετατρέπεται σε «εργαλείο» και τελικά σε «αντικείμενο». Έτσι, οι θεωρίες που εργαλειοποιούν το σώμα, γίνονται η πιο άθλια απολογητική για την καθολική εκμετάλλευση του ανθρώπου, των σκέψεων, των συναισθημάτων, πράγμα που αποτελεί ένα από τα θεμελιακά γνωρίσματα του ολοκληρωτικού καπιταλισμού.

Η πορνεία είναι μια άλλη μορφή (σεξουαλικής) εργασίας;

Το πρόβλημα με την πορνεία δεν είναι τα θύματά της, που **χρειάζονται υπεράσπιση και όχι κυνηγητό ή στιγματισμό**, κατά τον ίδιο τρόπο που χρειάζονται υπεράσπιση οι οικονομικοί πρόσφυγες, ακόμη και αν είναι «παράνομοι», αλλά οφείλουμε να πολεμάμε την προσφυγιά. Ζητήματα ασφάλισης, υγιεινής, ασφάλειας και άλλα εργασιακά τους θέματα, πρέπει να αποτελούν πεδία διεκδικήσεων έως ότου υπάρχει εξάλειψη της πορνείας.

Ούτε το πρόβλημα με την πορνεία είναι ότι αυτή «καταστρέφει την ηθική και την αγνότητα της οικογένειας». Σε αυτά τα λόγια θα περιοριζόταν ένας **τίμιος παπάς** που δεν εμπλέκεται σε κυκλώματα **παιδοβιαστών**. Τα ίδια πρεσβεύει και ευρύτερο ρεύμα ακροδεξιάς κοπής σε Δύση και Ανατολή που ξιφουλκεί κατά του «εκφυλισμού της οικογένειας», προβάλλοντας μια σύγχρονη εκδοχή του δόγματος «πατρίς, θρησκεία, οικογένεια», αλλά συγκαλύπτοντας τις ρίζες του φαινομένου στην καπιταλιστική κοινωνία. (Ενώ παλιότερα η άποψη του συρμού από προπαγανδιστές τύπου Βελόπουλου ή Νατσιού, ήταν το «μας κυβερνάνε οι Εβραίοι», αυτή σήμερα έχει αντικατασταθεί με το «μας κυβερνάνε οι ομοφυλόφιλοι»!).

Όπως λέγεται στο Μανιφέστο, η αστική τάξη «άλλο πλέγμα σχέσεων ανάμεσα στους ανθρώπους δεν άφησε, εξόν απ' το γυμνό συμφέρον, την **αναίσθητη πληρωμή τοις μετρητοίς**». Αυτή είναι η κατ' εξοχήν **αστική ηθική** κάτω από κάθε λογής επιστρώσεις και μασκαρέματα. Ο σημερινός ολοκληρωτικός καπιταλισμός, προβάλλει γυμνή αυτή την αυθεντική αστική ηθική. Επειδή όμως καμία κοινωνία δεν θα μπορούσε να σταθεί μόνο με την «αναίσθητη πληρωμή τοις μετρητοίς», πάντα υπάρχουν και άλλες αξίες ή ηθικοί κανόνες. Αυτοί, είτε είναι συμβατοί με τις καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής και ενσωματώνονται τελικά στην αστική κοινωνία, είτε προέρχονται από την εργατική τάξη και το λαό, στους αγώνες τους και στις μεταξύ τους αλληλέγγυες σχέσεις και «κοιτάνε» προς μια άλλη κοινωνία, με διαφορετικά θεμέλια από τα «παγωμένα νερά του εγωιστικού υπολογισμού».

Το νέο αστικό δόγμα είναι «ό,τι είναι νόμιμο είναι και ηθικό». Αν δεν υπάρχει βία και υπάρχει συναίνεση όλα επιτρέπονται. Ας θυμηθούμε την περίπτωση του «σερβιτόρου-κολυμβητή» στη Ρόδο και τα επιχειρήματα του Άδ. Γεωργιάδη: *«Στην ουσία ήταν δηλωμένος ο εργαζόμενος; Ήταν. Παίρνει τα ένσημά του; Τα παίρνει. Τηρήθηκε η ασφάλειά του; Φαίνεται, το τονίζω αυτό, ότι τηρήθηκε. Ο ίδιος εργαζόμενος είναι χαρούμενος; Δήλωσε απολύτως χαρούμενος, όπως και οι υπόλοιποι εργαζόμενοι και μάλιστα υπερασπίστηκαν την επιχείρηση»*. Στην επισήμανση δημοσιογράφου ότι «πρέπει κανείς να εργάζεται με όρους αξιοπρέπειας», απάντησε πως «η συζήτηση περί αξιοπρέπειας είναι μία περισσότερο φιλοσοφική συζήτηση». Ανάλογα επιχειρήματα χρησιμοποιούνται και στη συζήτηση περί σεξουαλικής εργασίας: «Μια δουλειά είναι κι αυτή, ίσως πιο καταπιεστική κι αποξενωτική

όπως και άλλες δουλειές, το θέμα είναι να τηρούνται οι συνθήκες υγιεινής, να μπαίνουν ένσημα, να υπάρχει συναίνεση και όχι εξαναγκασμός». Εξαιρετικά προβληματική τοποθέτηση.

Η προσέγγιση της **αριστεράς** δεν μπορεί ούτε να υποκλίνεται στον αστικό φιλελευθερισμό και στην αρχή του «όλα πουλιούνται, όλα αγοράζονται», ούτε να περιορίζεται σε ηθικίστικα, παραδοσιοκρατικά κλισέ, όπως συχνά συμβαίνει στην περίπτωση του ΚΚΕ και φάνηκε ανάγλυφα στη στάση του για το γάμο ομόφυλων ζευγαριών.

Σύμφωνα με τον Ένγκελς, η γυναικεία καταπίεση αναπτύχθηκε με την εμφάνιση της **ιδιωτικής ιδιοκτησίας** και αργότερα μετασχηματίστηκε με την **άνοδο της αστικής οικογένειας**, η οποία έγινε ο μηχανισμός για τη μεταφορά της ιδιοκτησίας από τη μια γενιά στην άλλη. Υποστήριξε επίσης ότι **η πορνεία ήταν η άλλη πλευρά του αστικού γάμου** και ένας «αναγκαίος κοινωνικός θεσμός της αστικής κοινωνίας».

Η Κολλοντάι με τη σειρά της έγραψε ότι η πορνεία ήταν η **αναπόφευκτη σκιά του επίσημου θεσμού του γάμου** που αποσκοπούσε στη διατήρηση των δικαιωμάτων της ιδιωτικής ιδιοκτησίας. Ως εκ τούτου, συνέχιζε, «ο αγώνας κατά της πορνείας γίνεται σε δύο μέτωπα: το πρώτο για την εξασφάλιση της οικονομικής ισότητας των γυναικών και τη συμμετοχή τους στο εργατικό δυναμικό, το δεύτερο για την υπονόμηση της ύπαρξης της οικογένειας ως πηγής καταπίεσης των γυναικών με την εισαγωγή συλλογικών κυλικείων, πλυντηρίων και βρεφονηπιακών σταθμών».

Η Κλάρα Τσέτκιν επίσης, περιφρονούσε την «κενή φλυαρία των αστών γυναικών» που ηθικολογούσαν για τα κακά της πορνείας και υποστήριζε ότι χωρίς καλά αμειβόμενη εργασία για τις γυναίκες, οποιαδήποτε συζήτηση για την κατάργηση της πορνείας ήταν ανοησία.

Μια σύγχρονη κομμουνιστική στάση στο ζήτημα αυτό, οφείλει να υπερβαίνει **τόσο** τη χυδαία υπεράσπιση της πορνείας με φιλελεύθερες δοξασίες και ευφημισμούς περί «ελεύθερης επιλογής σεξουαλικής εργασίας», **όσο** και την παπαδίστικη καταγγελία της που είναι κενή περιεχομένου.

Το ζήτημα της **πραγματικής ισότητας των φύλων**-και πρακτικά της θέσης των γυναικών-είναι το κέντρο του ζητήματος και αυτό προϋποθέτει -αλλά δεν περιορίζεται στην- ανατροπή των θεμελίων της εκμετάλλευσης.

Ο ρήτορας Δημοσθένης, συνόψιζε ως εξής τη στάση απέναντι στις γυναίκες στην κοινωνία των σκλάβων της Αθήνας: *«Καταφεύγουμε σε εταίρες για την ευχαρίστησή μας, κρατάμε παλλακίδες για να φροντίζουν τις καθημερινές μας ανάγκες και παντρευόμαστε γυναίκες για να μας δώσουν νόμιμα παιδιά και να είμαστε πιστοί φύλακες της εστίας μας».*

Αιώνες αργότερα, ο Ένγκελς σκιαγράφησε πώς προέκυψε η μονογαμία (αποκλειστικά για τις γυναίκες), παράλληλα με την ιδιωτική ιδιοκτησία. Η μονογαμική οικογένεια «αναπτύσσεται από την οικογένεια των ζευγαριών (. . .) Βασίζεται στην υπεροχή του άνδρα, με ρητή σκοπό να γεννηθούν παιδιά αδιαμφισβήτητης πατρότητας. Απαιτείται τέτοια πατρότητα επειδή αυτά τα παιδιά αργότερα θα περιέλθουν στην περιουσία του πατέρα τους ως φυσικοί κληρονόμοι του».

Η αστική οικογένεια, με όλες τις διαφορές από χώρα σε χώρα ή τη στάση αυτών ή των άλλων ζευγαριών εντός της, στο σύγχρονο καπιταλισμό, αποτελεί **κυρίως οικονομική μονάδα, παρά ελεύθερη ένωση**. Σε αυτή δε την οικονομική μονάδα, οι γυναίκες, είτε εργάζονται είτε όχι, αλλά ειδικά όταν δεν εργάζονται, είναι σε εξαιρετικά δυσμενέστερη θέση σε σχέση με τους άντρες, εντός και εκτός νοικοκυριού.

Ο τύπος αυτός της αστικής οικογένειας έχει μπει ολοφάνερα σε **κρίση**. Και η κομμουνιστική αριστερά, αν είναι τέτοια, πρέπει να πει: «χαίρε κρίση!».

Οι γάμοι γίνονται όλο και πιο σπάνιοι. Στην Ευρώπη, υπο-τριπλασιάστηκαν (2020) σε σχέση με το 1964, ενώ τα διαζύγια διπλασιάστηκαν. Οι άνθρωποι παντρεύονται σε μεγαλύτερες ηλικίες, τα ζευγάρια επιλέγουν όλο και περισσότερο την συγκατοίκηση αντί του γάμου και σε πολλές χώρες παρατηρείται μια «αποσύνδεση» της γονεϊκότητας από τον γάμο.

Οι άνθρωποι παντρεύονται σε μεγαλύτερες ηλικίες. Στη Σουηδία, η μέση ηλικία γάμου για τις γυναίκες αυξήθηκε από τα 28 έτη το 1990 στα 34 έτη το 2017. Στην Ελλάδα, ενώ το 2000 ο μέσος όρος ήταν τα 27 έτη, το 2017, πήγε στα 30.

Επειδή περισσότεροι άνθρωποι παντρεύονται σε μεγαλύτερες ηλικίες, ένα μεγαλύτερο ποσοστό των νέων είναι ανύπαντροι. Σύμφωνα με τη βρετανική απογραφή του 1971, πάνω από το 85% των γυναικών ηλικίας 25 έως 29 ετών ήταν παντρεμένες, και μέχρι το 2011 το ποσοστό μειώθηκε στο 58%. Στην Ελλάδα, στην απογραφή του 2011, το ηλικιακό γκρουπ των 30-34 στους άνδρες βρέθηκε παντρεμένο σε ποσοστό 43,5%, ενώ στην απογραφή του 1991 το ποσοστό αυτό ήταν στο 69,2%. Για τις γυναίκες αντίστοιχα, το ποσοστό του 2011 ήταν στο 63% και το 1991 στο 84,1%.

Το ποσοστό των παιδιών που γεννιούνται εκτός γάμου έχει αυξηθεί σημαντικά και αυτό έχει επηρεαστεί λόγω της συγκατοίκησης, η οποία είναι πλέον πιο διαδεδομένη ως συνθήκη μεταξύ των συντρόφων τις τελευταίες δεκαετίες, σε όλο τον κόσμο. Στις ΗΠΑ εκτιμάται ότι το ποσοστό συγκατοίκησης στο ηλικιακό γκρουπ 18-24, αυξήθηκε από 0,1% που ήταν το 1968 στο 9,4% το 2018. Η γονεϊκότητα πλέον δεν συνδυάζεται απαραίτητα με τον γάμο, ενώ η μογονεϊκότητα έχει επεκταθεί. Στις χώρες του ΟΟΣΑ, περίπου το 12% των παιδιών ηλικίας 0-5 ετών ζουν με μόνο έναν γονέα, με το 92% αυτών να ζουν με τη μητέρα τους.

Το «προσδόκιμο ζωής» των γάμων μειώνεται. Στην Γαλλία, ένας γάμος διαρκεί κατά μέσο όρο 13 χρόνια, στις ΗΠΑ μεταξύ 10 και 14, στην Αυστραλία τα 8,7 χρόνια, ενώ στην Ιαπωνία, λίγο περισσότερο από 11 χρόνια, με το ποσοστό των διαζυγίων να ανέρχεται στο 36%. Στην **Ελλάδα** με στοιχεία του 2022, στους 100 γάμους οι 33 καταλήγουν σε διαζύγιο.

Προστασία ποιας οικογένειας;

Γιατί συμβαίνουν όλα αυτά; Και κυρίως, ποια είναι η απάντηση και στάση μας;

Όπως όλα τα κοινωνικά φαινόμενα, έτσι και εδώ συναντώνται δυο αντιφατικές διαδικασίες.

Από τη μια, υπάρχει η επίθεση του αγριότερου από ποτέ καπιταλισμού στην εργατική οικογένεια με αποτέλεσμα τη χειροτέρευση των όρων επιβίωσής της. Υπάρχει η κρίση των ανθρώπινων σχέσεων, η κυριαρχία του καριερισμού, του ατομισμού, της έλλειψης πραγματικής και ουσιαστικής δέσμευσης στον όποιο σκοπό, η διαρκής προσωρινότητα.

Από την άλλη, υπάρχει μια σαφής, παγκόσμια, ανοδική τάση των γυναικών, να αρνηθούν να πληρώνουν το δυσανάλογο για αυτές τίμημα διατήρησης ενός θεσμού σε κρίση. Καθώς μπαίνουν στην παραγωγή κάτω από την βουκέντρα της ανάγκης και καθώς οι αγώνες της εργατικής τάξης και του φεμινιστικού κινήματος δυναμώνουν τις απαιτήσεις για μια άλλη ελεύθερη και δημιουργική ζωή, αρνούνται αυτό που υπάρχει, το διαρρηγνύουν, και αναζητούν πιο πραγματικές και ισότιμες σχέσεις.

Ο αστικός φιλελευθερισμός και η ακροδεξιά συγκλίνουν στη δεύτερη μονοσήμαντη ανάγνωση του φαινομένου, ο πρώτος για να επαινέσει δήθεν την «ελευθερία» των γυναικών και η δεύτερη για να καταδικάσει τις γυναίκες για τον «εκφυλισμό της οικογένειας». Αμφότεροι συγκαλύπτουν την πρώτη διάσταση.

Με τη σειρά της, η **παραδοσιακή αριστερά**, που έχει χάσει από τον ορίζοντά της τη συνολική κοινωνική απελευθέρωση, εστιάζει την κριτική της αφηρημένα στην «υποβάθμιση

των όρων ζωής της οικογένειας», αγνοώντας ότι σε κρίση μπαίνει ο αστικός τύπος της οικογένειας που έχει τις γυναίκες σε δεύτερη μοίρα και συνεπώς υποτιμά τις γυναικείες διεκδικήσεις και το θετικό φορτίο ανατροφής που φέρουν.

Η διεκδίκηση της **νομικής** ισοτιμίας των γυναικών από μόνη της δε θα λύσει τα προβλήματα. Είναι ωστόσο άκρως απαραίτητη για να φανεί εν τέλει ότι η απελευθέρωση των γυναικών έχει ως θεμελιακή προϋπόθεση την καθολική και ισότιμη εισαγωγή του γυναικείου φύλου στην κοινωνική ζωή (παραγωγή, αναπαραγωγή, πολιτισμός), ώστε **να πάψει η οικογένεια να αποτελεί ξεχωριστή οικονομική μονάδα με τους συγκεκριμένους ρόλους των φύλων** σε ό,τι αφορά τα παιδιά κλπ. Αυτό σημαίνει ανατροπή της αστικής οικογένειας και των θεσπίσεών της.

Δρόμος μακρύς, τραχύς και άγνωστος για όλα αυτά. Προϋπόθεση να ανατραπούν τα έμφυλα στερεότυπα αλλά και να γίνει συνείδηση ότι, **όχι, δεν είναι καθόλου «οκ» να «αγοράζεις» τον διπλανό σου, ακόμα κι αν εκείνος «συναινεί».**

Στο πλαίσιο αυτό, η ρητή καταδίκη της πορνείας, γίνεται όχι με όρους ηθικολογίας, αλλά **αφενός** με αγώνα αναίρεσης των οικονομικών συνθηκών και κατάργησης της ταξικής εκμετάλλευσης και **αφετέρου** με στόχο υπονόμησης της αστικής οικογένειας ως πηγής γυναικείας καταπίεσης και αναπαραγωγής ρόλων για τους γονείς.

Η πορνεία δεν είναι μόνο μια μορφή των πιο εξευτελιστικών και αλλοτριωμένων πτυχών της ζωής υπό τον καπιταλισμό. Ενισχύει ταυτόχρονα σε αφάνταστο βαθμό την αποξένωση του ανθρώπου, τόσο από τις ουσιαστικές σχέσεις με άλλους, όσο τελικά και από τις ίδιες τις δικές του ερωτικές επιθυμίες. Πολλές δουλειές, όχι ιδιαίτερα ευχάριστες, που κάνουν οι άνθρωποι σήμερα, θα εξακολουθήσουν να γίνονται σε μια σοσιαλιστική κοινωνία, έστω με καλύτερους όρους, αλλά στοχεύουμε η φτώχεια, η αποξένωση και η καταπίεση που δημιουργούν τις συνθήκες στις οποίες ανθίζει η βιομηχανία του σεξ, να εξαφανιστούν.

Τα ανθρώπινα όντα έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν ελεύθερες ερωτικές σεξουαλικές σχέσεις, πολλαπλών μορφών και τύπων, ανεξάρτητα από το φύλο, παρότι θα διατηρούν πάντα και ένα στοιχείο συγκρουσιακό, διεκδίκησης και διαπάλης. **Οι Δύο δεν γίνονται ποτέ Ένα**, ακόμη και στην «τέλεια» σχέση, που φυσικά δεν υπάρχει. Εδώ άλλωστε έγκειται η μαγεία, το απροσδόκητο και αταξινόμητο του έρωτα που υμνεί διαχρονικά η ποίηση σε όλες τις εποχές και σε όλους τους λαούς και πολιτισμούς.

Όπως το έθεσε ο Ένγκελς:

«Αυτό που μπορούμε τώρα να υποθέσουμε για τον τρόπο με τον οποίο θα διαταχθούν οι σεξουαλικές σχέσεις μετά την επικείμενη ανατροπή της καπιταλιστικής παραγωγής είναι κυρίως αρνητικού χαρακτήρα, περιοριζόμενος ως επί το πλείστο σε αυτό που θα εξαφανιστεί. **Τι νέο θα υπάρξει όμως;** Αυτό θα απαντηθεί όταν μεγαλώσει μια νέα γενιά. **Μια γενιά ανδρών** που ποτέ στη ζωή τους δεν γνώρισαν **τι είναι να αγοράζεις** την παράδοση μιας γυναίκας με χρήματα ή οποιοδήποτε άλλο κοινωνικό εργαλείο εξουσίας. **Μια γενιά γυναικών** που δεν έμαθαν ποτέ τι είναι **να δίνουν τον εαυτό τους** σε έναν άντρα από άλλους λόγους εκτός από την πραγματική αγάπη ή να αρνούνται να παραδοθούν στον εραστή τους από φόβο για τις οικονομικές συνέπειες».

Πηγή: **PRIN**